

פסיפס ירושלמי

שיעור בנושא: תרבויות משנה בעיר ירושלים

מומלץ כשיעור העשרה ותירגול לנושא תרבות

כתיבה: עדה ספיר מדריכת ערכים במדעי החברה

יעוץ: דניאלה פרידמן-מפמ"ר מד"ח, אתי אברמוביץ ויהודית קלנר - מדריכות ארציות במד"ח

מטרות בתחום התוכן

- חזרה על המושגים תרבות משנה ומרכיבי תרבות שונים
- היכרות עם תרבויות משנה ומיעוטים בעיר ירושלים
- תירגול ויישום המושגים

מטרות בתחום הערכים

- פיתוח ערכים של סובלנות והקשבה
- חיזוק ערך אהבת הארץ

מטרות בתחום התקשוב

- חיפוש מקור מידע אקדמאי ברשת

מטרות בתחום פיתוח החשיבה

- תרגול הצגת נימוקים לטענה

משך השיעור: 90 דק.

מהלך השיעור:

פתיחה (10 דק.)

המורה תשמיע לתלמידים את השיר "יא ליל" ביחד עם מילות השיר (מצורף למערך) <https://www.youtube.com/watch?v=usWDxYEj5WA>

בסיום השיר המורה תברר עם התלמידים מה המאפיין של העיר ירושלים כפי שבא לידי ביטוי בשיר זה?

-שיר זה מבטא את ריבוי הקבוצות השונות הקיימות בעיר ירושלים: "תרבויות משנה"

המורה תחזור על הסבר המושג: "תרבות משנה זוהי תרבות בעלת זיקה ערכית כפולה: בעלת מאפיינים ייחודיים רק לה וגם בעלת זיקה לתרבות הכללית"

*כזכור המאפיינים הייחודיים של כל תרבות הם מרכיבי התרבות השונים הכוללים: ערכים, נורמות, סמלים(שפה), טקסים, מוסדות, אמונות, אידיאולוגיה וטכנולוגיה

בשיעור זה נבחן כמה מתרבויות המשנה שחיות בירושלים מהן המאפיינים הייחודיים להן ובאיזה אופן יש להן זיקה וקשר לתרבות הכללית בעיר.

עבודה בקבוצות (25 דק.)

המורה תחלק את הכתה לקבוצות ותיתן להם את דפי העבודה(מצורפים בסיום המערך). יש לעבור בין הקבוצות ולוודא שהקבוצות אינן עושות את העבודה על אותה תרבות המשנה.

מליאה(30 דק.)

-הקבוצות ידווחו לכיתה על תרבויות המשנה שחקרו.

דיון לאחר ההיכרות עם תרבויות המשנה

- מדוע לדעתכם ירושלים היא עיר רב תרבותית? מה מיוחד בה שמושך אליה כ"כ הרבה עמים ומגזרים?
- יש הטוענים שריבוי תרבויות וקבוצות בעיר אחת עלול לפגוע בשיגרה בעיר ובאורח חיים תקין. האם אתם מסכימים עם טענה זו? נמקו תוך התייחסות לסוגי מדיניות ופונקציונליות/דיס פונקציונליות של חברה כזו
- כיצד ניתן להתגבר על המורכבות של עיר רב תרבותית?
- מהם הערכים הנדרשים מאיתנו כחברה ומכל אחד כפרטים כדי לחיות במורכבות כזו?
- היכן ערכים אלה פוגשים כל אחד מאיתנו באופן אישי?

- לאחר ששמעתם את תיאור תרבויות המשנה של כל הקבוצות מה מצא חן בעיניכם בתרבויות המשנה האחרות אליהן התוודעתן. מדוע?

תובנות מהשיעור (20 דק.)

המורה תראה לתלמידים את הסירטון המצורף

<https://www.youtube.com/watch?v=ogwPrw4hlpM>

לאחר הצפייה המורה תפזר כרטיסיות עם מילים שונות ותבקש מכל תלמיד לבחור כרטיסיה עם המילה שמבטאת את התובנה /הרגש שלו מהשיעור ומסכמת עבורו את הנושא הנלמד (ניתן גם לפזר כרטיסיות ריקות ולהציע לתלמידים להוסיף מילה משליהם שאינה מוזכרת)

מילים אפשריות: מפתיע, מסקרן, מאתגר, מורכב, משמח, מחדש, מעניין, מלמד, בעייתי, מדאיג, תקווה, שלום, מלחמה, סובלנות, שוויון, גזענות, אפליה, סליחה, אהבה, כבוד, הערכה, הקשבה, הכלה.

-התלמידים ישתפו את הכיתה במילים שבחרו ומדוע בחרו אותה.

סיכום השיעור(5 דק.)

נקודות לדיון לסיכום:

- מהי מבחינתכם המשמעות של "עיר בירה"?
- האם הרגשתם שהשיעור היום חיבר אתכם יותר לעיר הבירה שלנו?
- האם היא מייצגת אתכם(גם אם אינכם גרים בה)?
- האם אתם מרגישים חלק מהעיר הזאת?
- האם המידע על תרבויות המשנה בירושלים סייע לכם בהבנה עמוקה יותר של המושגים הסוציולוגיים?

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף חברה ורוח
הפיקוח על הוראת מדעי החברה

יא ליל

מילים ולחן: קובי לוריא

על זכרון ממולה קורא המואזין.

קול פעמונים קורא בעיר העתיקה	קול רוכלים מכריז על כל מיני המתיקה,
ריח תבלינים נישא משוק הבשמים	מור וקינמון ופילפלים ויסמין.
גיומעה כאן זה יום שישי ושאבס זה שבת	אי אפשר לצאת מזה, הכל כמו סלט,
מהישיבה עולה תפילה אשכנזית,	הכופרים, להם רק המלאך הטוב ימחל
	בינתיים קח מהמשקה המהולל,
	הזמר מתגלגל והויכוח מתפלפל.
	משרד הפנים משרד הביטחון
	אחרי הכל כולנו במזרח התיכון.

מדינת ישראל

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף חברה ורוח

הפיקוח על הוראת מדעי החברה

טבול הפיתה עם החמוס והצנוברים
התמזג עם האוויר ועם השירים.
כל הבעיות כולן באות על פתרון
רק צריך לשבת מסביב לשולחן.

מתגנבת ויוצאת מתוך הצעיפים,
רקדנית הבטן אל מחול הכיסופים,
קול פעמונים קורא בעיר העתיקה
תוף העוז נותן סימן והטמבור מוכן
קול רוכלים מכריז על כל מיני המתיקה,
ירכיה מתפתלות לכאן ולכאן.
חי זקנו של הנביא וחי אמונותי
פקח עיניים ותראה היכן אתה חי...

יא ליל, יא ליל...

יא ליל, יא ליל...

חליפות, כפיות, גלביות ומדים
חוגגים במסעדה של אבו איברהים.

פסיפס ירושלמי- 97 עבודה

עיינו במילות השיר "יא ליל"

סמנו וכתבו מהם הסמלים העולים מתוך השיר המעידים על תרבויות המשנה
השונות הקיימות בירושלים. (לדוג: "קול הפעמונים", המילה "שאבס" ועוד..)

מיינו את הסמלים לסמלים מילוליים ולסמלים לא מילוליים וציינו ליד כל סמל
מהי תרבות המשנה אותו מייצג סמל זה. (ניתן להיעזר במקורות מידע שונים)

בחרו תרבות משנה אחת מבין אלה המופיעות בשיר או כל תרבות משנה אחרת
החיה בירושלים. חפשו מקור מידע אקדמאי ברשת על תרבות משנה זו.
הציגו שלושה מאפיינים ייחודיים לתרבות משנה זו.
*הסבירו לאיזה ממרכיבי התרבות שייך מאפיין זה (ערכים, נורמות, סמלים,
אמונות, אידיאולוגיה)

בררו האם מתוך הנורמות של תרבות זו ניתן ללמוד על ערך חשוב במיוחד בתרבות
משנה זו? אם כן מהו? כיצד בא לידי ביטוי אצל חברי אותה תרבות? הביאו דוגמא
לנורמה הנובעת מערך זה.

הציגו את שם התרבות ומאפייניה במצגת הכוללת חמישה שקפים. יש להציג
באופן מושך את העין. ביחרו תלמיד שיציג את הממצאים בפני הכיתה.

מרכיבי תרבות לא חומריים:

ערך: אמת מידה לקביעת מה יפה, מה טוב, מה נכון ומה צודק

נורמה: נורמה של חברה היא למעשה ביטוי של ערכים. נורמות הינן קווי הנחיה ספציפיים
לאנשים בסוגים שונים של מצבים. ערכיה של חברה חשובים, כי הם קובעים א תוכן של
הנורמות. בחיי היומיום, הנורמה מתרגמת את הערך להוראות ביצוע מדוייקות.

מדינת ישראל

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית

אגף חברה ורוח

הפיקוח על הוראת מדעי החברה

סמל: הוא סימן + משמעות. המשמעות המבוטאת הינה רעיונית ורגשית גן יחד. דרך מקוצרת לייצוג קטגוריות. אלמנט בעל משמעות מוגדרת לבני תרבות מסוימת

שפה: מערכת סמלים מרכזית בתרבות המאפשרת תקשורת בין בני התרבות. השפה כוללת שפה מילולית ושפה לא מילולית כמו שפת גוף

ידע: מידע המצוי ברשותה של דם או חברה המאפשר לו להתמודד טוב יותר ולהגשים את מטרותיו.

אידיאולוגיה: אוסף רעיונות ותפיסות עולם ערכיות, המהווים יחדיו משנה רעיונית בתחום מסוים. השקפת עולם כוללת, שמטרתה היא ליצור מסגרת רעיונית המאפשרת לאדם לארגן.. ולהבין את העולם שבו הוא מתקיים ולפעול לשינויו או שימורו.

מרכיבי תרבות חומריים

טכנולוגיה: תחום דעת העוסק בחיפוש פתרונות מעשיים כמענה לרצונות וצרכים, חברתיים ותרבותיים תוך ניצול חידושי המדע. טכנולוגיה קשורה הרבה פעמים לייצור כלים.